

VPLETANJE DEDIŠČINE IN TRADICIJE V UČNE VSEBINE PRI PREDMETU DRUŽBA / Janja Vozelj, profesorica razrednega pouka / OŠ Ivana Skvarče

UVOD

Naravna in kulturna dediščina sta sestavni del tradicije. Brez tradicije se pridobitve, ki so del naravne in kulturne dediščine, ne bi prenašale na naslednje generacije. Brez tradicije ni napredka in kulture. Tradicija je v 5. razredu vpeta v učne vsebine pri skoraj vseh učnih predmetih skozi celo šolsko leto. Ko za neko stvar rečemo, da je tradicionalna, lahko pomeni dvoje: da se redno ponavlja ali pa da izvira iz preteklosti (je del naravne in kulturne dediščine). Elemente tradicije torej vključujemo v učne vsebine, hkrati pa jih moderniziramo in aktualiziramo. Pri slovenščini prebiramo ljudske pesmi, pravljice, bajke in pripovedke. Spoznavamo slovenske pesnike, pisatelje in njihova dela ter na njihovi osnovi ustvarjamo svoje pesmi, nadaljevanja ali nove zgodbe najrazličnejših zvrsti, od detektivskih do domišljjskih zgodb. Pri glasbeni umetnosti posegamo v slovensko glasbeno dediščino: pojemo in poslušamo ljudske pesmi, izdelujemo ljudska glasbila ... Pri športu ljudske plese zaplešemo. Pri gospodinjstvu spoznavamo izdelovanje platna, blaga v preteklosti. Neizogibno pa je kulturna dediščina s tradicijo prisotna skoraj pri vseh učnih urah pri predmetu družba, saj spoznavamo naravne enote naše domovine, Republike Slovenije in njen zgodovinski razvoj, naše korenine. Skratka, tradicija nas spremlja povsod. Izhaja iz preteklosti, proučujemo in ohranjamo jo v sedanjosti in se trudimo, da bi jo prenesli v prihodnost. Tradicija nas spremlja tako širše v družbi (na ravni naroda, države) kot ožje (v ustanovah, na delovnih mestih, v mestih, krajevnih skupnostih, v šoli, v družini). Ko začnemo s čim novim, še ne vemo, kako se bo stvar obnesla. Bo mogoče postala tradicija? Ker se tradicija v 5. razredu nenehno vpleta v učne vsebine, ne da bi se tega sploh zavedali, smo v mesecu februarju, mesecu kulture, tej temi namenili še posebno pozornost pri vseh predmetih in sicer kot projektno delo.

Uvod v projektno delo

Pri uri oddelčne skupnosti smo se pogovarjali, kaj si učenci sploh predstavljajo pod pojmom tradicija oziroma kje najdejo tradicijo. V SSKJ najdemo naslednjo razlago: »*Tradicija je nekaj, kar se je ustalilo v življenju kake skupnosti s prenašanjem iz roda v rod.*« Kaj pa so razmišljali učenci?

Tu je nekaj njihovih odgovorov:

- Tradicija je nek običaj, ki se ga spoštuje in praznuje že več let, lahko že iz davnih časov, prehaja iz roda v rod ... npr. kurentovanje.
- Je značilnost, ki jo ima vsak narod. Vsak narod ima drugačne tradicije.
- Tradicija je praznovanje različnih praznikov.
- V našem razredu je tradicija, da se zjutraj vsi skupaj pozdravimo.
- Tradicija je nekaj, kar se ponavlja.
- Tradicija pomeni ohranjati neke navade, npr. tradicionalni slovenski zajtrk.
- Tradicija je, da na vsaki šolski proslavi zapojemo ali poslušamo našo himno.
- Značilnost naše šole je tradicionalni jesenski kros.
- Tradicija na naši šoli so tematske samopostrežne malice.
- Na naši šoli imamo vsako leto dan šole.

Sledil je ogled zanimivega animiranega filma Čikorija an' kafe. Po ogledu filma so se učenci v skupinah pogovarili, razmislili in odgovorili na nekaj vprašanj. Film prikazuje odnose med moškimi in ženskami v preteklosti. Učenci so ugotovili, da je bil v preteklosti moški gospodar v hiši in je imel glavno besedo. Primerjali so odnose v današnji družbi in ugotovili, da so ti enakopravnejši. V filmu pa so prepoznali tudi tradicijo: Mož je hotel vsako jutro spiti pravo kavo, to je bila njegova navada (tradicija). Žena pa je možu skuhalo cikorijo namesto kave, a mož tega ni ugotovil, zadovoljno je pil cikorijo in še po ženini smrti mu

je bila najbolj všeč ta njena kava, ki je ni mogla nadomestiti niti prava. Učenci so ugotovili, da se na določeno stvar lahko tako navadimo, da brez nje sploh ne moremo in da se tradicija pojavlja tudi na osebni ravni.

IZVAJANJE PROJEKTA (DOMAČE IN ŠOLSKO DELO)

Z učenci smo se poleg šolskega dela dogovorili tudi za domače delo. Na izbiro so imeli 4 različne naloge, v katere so morali vključiti svoje starše, stare starše ali druge sorodnike. Poizvedovali so o dediščini, ki lahko v njihovi družini postane ali pa je že postala del tradicije. Učenci so brskali, iskali, raziskovali in odkrili marsikaj novega. Največ so izvedeli o praznovanju božiča in novega leta v preteklosti, nekdo je opisal večino polaganja keramičnih ploščic, ki jo obvlada njegov očka, prinesli so veliko starih zanimivih predmetov ali pa njihove fotografije: stare smuči, pisalni stroj, denar, žepno uro, stare knjige, delovno knjižico, star jedilni pribor, kavni mlinček, ročno izdelana modela avtomobilov, ki ju je v šolskem obdobju izdelal očka, »zajca« za sezuvanje čevljev, stare molitvenike, staro družinsko sliko z lesenim okvirjem, ki ga je izdelal pradedek, porumenele časopisne članke s kmetijskimi in gospodinjstskimi nasveti, računalno, peresnico, likalnik, stare frizerske pripomočke, oblič in prvi telefon ... Učenci so ugotovili, da je bilo raziskovanje in odkrivanje zanimivo za njihove radovedne glave, hkrati pa tudi poučno. Predmete so predstavljali s ponosom, sošolci pa so z zanimanjem čakali, kaj jim bo sošolec skritega pokazal iz skrbno zavitiga ovoja ali vreče. V učencih smo vzpodbudili zanimanje za preteklost, naravno in kulturno dediščino, tradicijo. Razmišljali so, kako so se lahko ti predmeti ohranili iz preteklosti in so nam dani še danes. Ljudje so imeli do njih spoštljiv in kulturn odnos. Tako so se učenci zavedali pomena tradicije.

Pri predmetu družba smo naravno in kulturno dediščino kot del tradicije spoznavali najprej po posameznih naravnih enotah. Nekateri dejavnosti, šege, navade, običaji, so bile učencem manj znane, nekatere bolj, spet druge pa povsem neznane, odvisno od oddaljenosti naravne enote od našega kraja. Naravne enote Slovenije, njene naravne in kulturne značilnosti, ki smo jih spoznavali, smo sproti vključevali tudi v ostale predmete in vsebine medpredmetno povezovali. Tako smo pri domačem branju kraja, v katerih se je zgodba dogajala, uvrstili v ustrezno naravno enoto, šli tudi prek meja in iskali kraje v sosednjih državah ali celo na drugih celinah (*Lukec in njegov škorec*: Vipavska dolina, Gorica, Genova, Argentina in Parana). Tudi pri matematiki smo končna gesla ob rešitvah, ki so ponujala znamenitosti Slovenije, locirali v ustrezno naravno enoto. Na koncu smo v urah ponavljanja in utrjevanja v skupinah ponovili in izpostavili temeljne značilnosti posameznih naravnih enot, v parih pa iskali dodatne zanimivosti in vsebine o nekaj izbranih slovenskih značilnostih. V štirih skupinah je po 6 učencev ponovilo in kasneje predstavilo eno od naravnih enot. V naključno izbranih parih pa so učenci predstavili: Triglav, Blejski grad, Kravji bal, Ptuj, kurentovanje, prekmursko gibanico, Postojnsko jamo, Lipico, rudarstvo, človeško ribico, Kras in soline. Učenci so delali v računalniški učilnici, da so imeli dostop do podatkov tudi na spletu. Literarno tiskano gradivo pa smo prinesli iz knjižnice. Iskali in izpisali so čim več zanimivih informacij o izbranih temah. Nastali so lepi izdelki, ki so jih dopolnili in popestrili še s kakšno risbo ali sliko. Izdelke smo združili v »knjigo« *Moja Slovenija*. Knjigo imamo v učilnici, kjer je na voljo učencem in priložnostnim obiskovalcem naše učilnice, da jo prelistajo in se zavejo lepot naše domovine.

Pri družbi smo končali z naravnimi enotami, začeli pa z zgodovinskimi obdobji, s poudarki na zgodovinskem razvoju naše države, vmes pa seveda vpletamo tudi zgodovino našega domačega kraja. Tradicija je tudi

preteklost in tako je spet neizogibno povezana z učnimi vsebinami. Ko smo obravnavali prazgodovino, smo ugotovili, da imamo tudi v Zagorju arheološko najdišče, in sicer na Kidričevi cesti, kjer imamo zbrane dokaze o poselitvi našega mesta že v starejši železni dobi. Najdišče so arheologi odkrili konec 19. stoletja. V Zagorju so na tem območju našli nekaj ostankov celo še iz bronzaste dobe (predvsem bronzastodobna keramika), v devetih grobovih iz starejše železne dobe pa so poleg skeletov našli še keramično posodo, jantarno ogrlico, lasni obroček, različne fibule, dele nakita, pasno garnituro ... To najdišče je v Zagorju ustrezno obeleženo. Na panojih na eni od stavb na Kidričevi cesti si lahko ogledamo in preberemo, kaj vse so tu odkrili. Za učence je bilo to zanimivo. Čeprav se mogoče večkrat sprehodijo mimo, se ne zavedajo pomena najdišča za naš kraj. Upajmo, da nam je tokrat to uspelo. Sprehodili smo se še mimo stare Weinbergerjeve hiše, kjer pa so v lanskem letu pri preurejanju mestne ploščadi odkrili ostanke iz mlajše železne dobe. Predmeti so podobni kot na prvem najdišču: amfore in vrči, bronzasti novci in fibula. To najdišče je še tako sveže, da ni opremljeno s kakšnimi napisi, oznakami. Prav pa je, da ga učenci spoznajo kot del naše zgodovine.

Hitro smo preleteli zgodovinska obdobja in se podali še na ogled Rudarskega muzeja v Kisovcu pri Zagorju. Rudnik rjavega premoga je precej zaznamoval našo zagorsko dolino in njene prebivalce. Rudnik je bil več kot 250 let glavni spremljevalec in usmerjevalec življenja. Vplival je na podobo pokrajine, na nastanek mesta in industrije, na cestne in železniške povezave Zagorja z ostalimi kraji, ustvaril posebna bivališča – kolonije, ustanovitev rudarske šole, priseljevanje delavcev ... Rudnik je bil močno prepleten z mestom Zagorje in Zagorjani. Iz tega obdobja se je ohranil tudi poseben, knapovski besednjak in tradicionalne knapovske jedi (npr. funšterc), še knapovskega nagajivca Perkmandeljca imamo. Učenci so se z rudarstvom srečali že pri obravnavi dejavnosti v

alpskem in predalpskem svetu. Nekaj spoznanj o domačem kraju imajo že iz 4. razreda. Zato so z zanimanjem sprejemali nove zanimivosti, ki jim jih je ob vodenju po muzeju podajal gospod Simon Omahne. Videli so strojnico, različna orodja in pripomočke, na fotografijah pa posamezne izseke iz dela in življenja rudarjev. Ogledali so si poučen dokumentarni film, ki jim je predstavil celotno zgodovino rudarjenja v Zagorju. Bili smo tudi v imitiranem rovu, v katerem je urejen prikaz razvoja jamskega podporja in tehnike odkopavanja premoga. Zunaj smo opazovali še zbirko rudarske težke mehanizacije. Z novimi spoznanji se bodo učenci lažje vživeli v obdobje naših prednikov in delo rudarjev, utrdili bodo pomen rudarjenja za naš kraj in prenašali rudarsko dediščino naprej, na prihodnje rodove.

ZAKLJUČEK

Učenci z zanimanjem spremljajo učne vsebine, ki vključujejo tradicijo in dediščino tako svoje države, še bolj pa svojega naroda in družine. Učenci so s spoznavanjem slovenskih značilnosti, naravne in kulturne dediščine svoje družine in naroda oblikovali narodno istovetnost. Razvijali so pozitiven odnos do Slovenije, domačega kraja in družine. Spoznavali so slovensko kulturno dediščino in tradicijo ter razvijali pozitiven odnos do nje.

PRIKAZ STARIH PREDMETOV

Patricija in staro računalo

Nika s šolsko tablico za računanje in pisanje

Star pisalni stroj (predhodnik računalnikov)

Pripomočki frizerskega mojstra nekoč

Stara delavska bukvica (knjižica) in žepne ure

Star denar

Petrolejka

Najstarejši model telefona, ki je deloval le preko centrale

IZDELAVA KNJIGE:
LEPOTE NAŠE DOMOVINE,
Z NASLOVOM »MOJA
SLOVENIJA«

OGLED RUDARSKEGA MUZEJA ZAGORJE V KISOVCU

Skupni izdelek učencev – knjiga

Posamezni izdelki iz knjige

Primer izdelka

OGLED ARHEOLOŠKEGA
NAJDIŠČA V ZAGORJU

Petošolci pred arheološkim najdiščem

Tabla na muzejski zgradbi

Stolp, po katerem so se spuščali rudarji v jamo.

V strojnici

Panoji s fotografijami iz življenja in dela rudarjev

Evidenčne številke, ki so bile namenjene evidentiranju rudarjev v jami

Različne velikosti premoga

Tradicionalen rudarski voziček - hunt

V imitiranem rovu

Podporniki iz različnih materialov skozi čas

Zbirka rudarske težke mehanizacije

Skupinska slika otrok pred Rudarskim muzejem Zagorje